7/6581

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Sayı : B16APK0610AR-GE 090 – 102852 — 19/7/2005
Konu : Soru Önergesi

34492

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: T.B.M.M. Başkanlığı KAN.KAR.DAİ.BAŞK.'nın 13/06/2005 tarihli ve A.01.0.GNS.010.00.02/11636 sayılı yazısı.

İzmir Milletvekili Sayın Hakkı ÜLKÜ'nün 7/6581-11715 Esas No'lu soru önergesinin cevabı ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinizi arz ederim.

Atilla KOÇ
Bakan

EK :
1- Cevap (5 sayfa)

DAĞITIM:
Gereği:
T.B.M.M. Başkanlığına

Bilgi:
Başbakanlığa

İnönü Bulvarı No:5 06100 Emek / ANKARA Tel: (0312) 2969316 Fax: (0312) 212 88 67
www.kultur.gov.tr E-Mail: kultur@kultur.gov.tr

7/6581

İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN HAKKI ÜLKÜ'NÜN 7/6581–11715 ESAS NO'LU YAZILI SORU ÖNERGESİNE İSTİNADEN HAZIRLANAN BAKANLIĞIMIZ CEVABI

Bergama'nın Paşa Ilıcası Mevkii'nde 1994 yılında yapılan kazılar sonucunda bulunan Allianoi Antik kentinin asırlar boyunca önemli bir sağlık merkezi olarak işlev gördüğü ve dünyada sağlam kalabilmiş tek Roma çağı ılıcasını barındırdığı anlaşılmıştır. Allianoi'nin halen sıcaklığı 45-47 derece olan şifalı suyu ile sağlık, kültür ve konferans turizmine hizmet edebilecek bir potansiyeli olduğu belirtilmektedir. Fakat insanlığın ortak mirası olan ve İzmir 1 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca 2001 yılında 1. derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenen bu antik kent Kasım 2005'te su tutulması planlanan Yortanlı Barajı sularının 17 metre altında kalacaktır. Oysa günümüzde bu tür değerlerin korunması için Türkiye'nin de bazılarına taraf olduğu pek çok uluslar arası sözleşme olduğu gibi Anayasamızın 63/1. maddesi gereğince de bu tür yerler devletin korunması desteklemesi ve teşvik etmesi gereken bir nitelik taşımaktadır.

Bu bağlamda;

SORU 1: T.C. Kültür ve Turizm Bakanı olarak Allianoi Antik Kenti'ne sahip çıkıyor ve korunması için bir şey yapıyor musunuz?

CEVAP 1: Yortanlı ve Çaltıkoru barajlarının yapılmalarının gündeme gelmesi üzerine, Bergama Müzesi uzmanlarınca barajların yapılacakları alan incelenmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı, 09/04/1983 tarihli ve A-4222 sayılı kararı ile; İzmir İli, Bergama İlçesi sınırları içinde yapılacak olan Yortanlı ve Çaltıkoru baraj alanlarında bulunan

Paşa Ilıcası (Bergama, Paşa köy)
Antik Roma köprüsü (Bergama, Paşaköy)
Su kemeri (Bergama, Çaltıkoru Köyü, İlyas Çayı üzeri)
Antik su sarnıcı (Bergama, Çaltıkoru Köyü)
Su kemerleri (Bergama, Çatal Değirmen Mevkii)
Antik Hamam (Bergama, Tırmanlar Köyü) ve
Antik Yerleşme (Bergama, Kamış Dağı, Çatalini Mevkii) tescil edilmiştir.

Aynı kararla, Yortanlı Baraj alanında kalacağı anlaşılan Paşaköy Ilıcasındaki Roma Köprüsü'nün rölövesinin çıkarılarak, buna göre Bergama çevresinde uygun bir yere taşınmasının uygun olduğuna; ayrıca, Çaltıkoru Köyü'ndeki Su Kemeri'nin rölövesinin çıkarılarak 1/500 ölçekli bir pafta üzerinde yerinin belirtilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

İzmir I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 06/01/1994 tarihli ve 4795 sayılı kararı ile bu kez; Yortanlı Barajı ana gövdesinin kurulacağı dere yatağının kuzeydoğusunda bulunan Hisartepe'nin Antik PARTHENİON Kenti olması nedeniyle korunması gerektiğine, Hisartepe ile dere yatağı arasında, baraj gövdesi altında kalacak kesimde Bizans yerleşimi ve antik nekropol izlerinin bulunmasından dolayı da burada ivedilikle bilimsel kazıların yapılması gerektiğine karar vermiştir.

7/6581

1994 yılında Bergama Müzesince başlatılan kurtarma kazıları sonucunda elde edilen verilere dayanarak, İzmir I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 17/01/1995 tarihli ve 5661 sayılı kararı ile; Baraj ana gövde inşaatının aciliyeti nedeniyle 1995 yılı bilimsel kazıların ivedilikle başlatılmasının gerekliliğine ve Antik Partheion kentinin etekleri baraj ana gövdesine yakın olduğundan, çalışmaların bu bölümde yoğunlaştırılmasına karar verilmiştir.

1994 yılından itibaren Yortanlı Barajı alanında, Bergama Müzesi tarafından yürütülen kurtarma kazılarının 1997 yılı ve sonrasında Paşa Ilıcası Mevkii'nde yoğunlaşması neticesinde Allianoi Kenti'ne ait kalıntılar açığa çıkarılmaya başlanmıştır.

İzmir I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 29/03/2001 tarihli ve 9229 sayılı kararı ile; İzmir İli, Bergama İlçesi, Paşa Ilıcası Mevkii'inde ve Yortanlı Barajı göl alanı içersinde yer alan Allianoi Antik Kenti, I.Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

Aynı kararla, bu sınırlar içersindeki antik yerleşimin göl alanı dışına çıkarılması ve İlya Çayı'nın su baskınından korunması için D.S.İ. tarafından gerekli bilimsel ve teknik çalışmaların yapılmasına, bu konuda hazırlanacak projelerin kurula iletilmesine de karar verilmiştir.

Bu arada, İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 06/11/2002 tarihli ve 11097 sayılı kararı ile; İzmir İli, Bergama İlçesi, Yortanlı Barajı kurtarma kazıları sonucunda kazı ekibince tespit edilen Ahmetbeyler-Çitköy yol ayrımının hemen güney ve doğusunda kalan tepelik (Killik Tepe) kısımdaki nekropol alanının 1/25000 ölçekli paftada işaretlendiği şekilde II.Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmesine karar vermiştir.

Allianoi antik kentinde açığa çıkarılan kalıntıların bir sedde ile korunmasına yönelik olarak sunulan öneri, DSİ tarafından teknik ve maliyet açısından uygun bulunmamış ve bunun yerine kalıntıların üzerlerinin mil tabakası ile örtülmesinin uygun olacağı ilgili kurum tarafından belirtilmiştir.

Allianoi Antik Kenti'nin korunmasına yönelik olarak en son İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca 01/06/2005 tarihli ve 968 sayılı karar alınmış ve DSİ ile Kazı Başkanlığınca Allianoi Antik Kenti'nin korunmasına yönelik sunulan farklı önerilerin, konuda uzmanlaşmış kurum ve kuruluşlarca bilimsel olarak incelenmesinden sonra hazırlanacak rapor doğrultusunda konunun değerlendirileceğine karar verilmiştir.

SORU 2 : Antik Kentin korunmasından yanaysanız bakanlık olarak bugüne kadar bu amaçla neler yaptınız? Bu konuda her hangi bir devlet kurumu bakanlığınıza karşıt tutumla çalışmalarınızı engelledi mi?

SORU 3 : Mayıs 2005 itibariyle kurtarma kazıları ne durumdadır? İstenilen hızda ve nitelikte ilerleme sağlanmakta mıdır?

CEVAP 2-3 : İzmir İli, Bergama İlçesi'nin yaklaşık 25 km. kuzeydoğusunda Çaltıkoru Köyü yakınında Yortanlı Barajı'nın yapımı ön çalışmaların başlamasıyla birlikte baraj alanındaki kültür varlıklarının açığa çıkarılması amacıyla, 04/05/1994 tarihinde Bakanlığımız, mülga Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile DSİ Genel Müdürlüğü arasında bir protokol imzalanmıştır. Yapılan protokoller çerçevesinde, DSİ'nin maddi katkısı ile müze müdürlüklerimiz ve üniversitelerin ilgili bölümlerinin bilimsel desteğiyle kurtarma kazıları yapılmaktadır. 1994 yılından bu yana Yortanlı Baraj bölgesinde yapılan çalışmalarda geç Bizans dönemine ait bir yerleşim ile nekropol açığa çıkarılmıştır.

1994 YILI: Kısmen Parthenion Antik Kenti eteklerine kurulacak olan baraj gövdesinin yapımı dikkate alınarak, gövdenin oturacağı kısımda kazı çalışmalarına başlanmıştır. Alan karelajı yapıldıktan sonra yapımındaki öncelik nedeniyle gövdeye bitişik olan barajın batardo kısmında yüzey bulguları da dikkate alınarak kazı çalışmalarına başlanılmış ve belirli aralarla açılan sondajlarda gövde kısmına doğru ilerlemiştir. Batardo kısmındaki çalışmalar sırasında taş dizgiler ve bir mezar açığa çıkartılmıştır. Gövde kısmındaki çalışmalarda ise yer yer yüzeyde de izlenebilen mimarinin az bir bölümü ortaya çıkarılmıştır. Aralık 1994 tarihinde kazı çalışmalarının planlanan bölümü tamamlanmış, toplam 675 m^2 lik alan kazılmıştır. Kazı sırasında keramik parçalar çıkarılmıştır.

1995 YILI: Nisan-Aralık ayları arasında baraj gövdesinde yapılan kazılarda Geç Bizans Dönemi'ne ait bir yerleşim ile nekropolün bir kısmı açığa çıkarılmıştır. Yapılan kazıda mimari ve mezarların yanı sıra keramik, stroter, cam, madeni vb. parçalar da bulunmuştur. Bu buluntular içerisinde toplam 10 adet eser (kase,küpe,yüzük ve benzeri gibi) envanter kaydına alınmıştır.

1996 YILI: Barajın gövde kısmında nekropol kazısına devam edilmiştir. Eylül-Kasım ayları arasında yapılan kazı çalışmalarında Geç Bizans dönemine ait mezarlar açılmıştır. Yapılan çalışmalarla baraj gövdesindeki kazılar kısmen tamamlamıştır. Çıkan buluntular arasında çoğu mezar buluntusu olan (Küpe, yüzük, bilezik gibi) toplam 26 adet eser envantere kaydedilmiştir.

1997 YILI: Haziran-Kasım ayları arasında baraj göl alanında kazı çalışmaları yapılmıştır. Roma döneminden Bizans dönemine kadar kronoloji veren mimari açığa çıkarılmıştır. Ayrıca toplam 18 mezar açılmıştır. Yaklaşık 1000 m^2 alan kazılmıştır. Çıkan buluntular arasında keramik, cam, madeni, kemik gibi objeler vardır. Toplam 34 adet eser envantere geçirilmiştir.

1998-1999 YILLARI: Yapılan kazılar sonucunda; doğu-batı doğrultulu yaklaşık iki yüz metre uzunluğunda altı metre genişliğinde bir cadde (Carda) ve ona dik gelen otuz beş metre uzunluğunda sekiz metre genişliğinde anıtsal başka bir cadde (Documenta) ile forum olarak nitelendirilen alanda kesişmektedir. Dikdörtgen forum alanının güneyini ise Anadolu'da çok az örneği olan ve MS II. Yüzyıla tarihlenen eksedra tipinde nympheum (Anıtsal Çeşme) sınırlamaktadır. Her iki caddenin de kenarlarında üstü kapalı geniş stoalar olup, kışın yağmurdan yazın güneşten korunmak için yapılmıştır. Stoaların arkasında ise dükkanlar ve mekanlar inşa edilmiştir. Doğu-Batı doğrultusundaki cadde, yaklaşık 200 metre batıda anıtsal bir geçiş yapısı ile son bulmaktadır. Geçiş yapısı, bugün dahi halen kullanılan köprü ile birlikte planlanmış olup Roma Çağı'nda inşa edilmiştir. Caddelerin daha güneydoğusunda Bizans Dönemi'ne ait oldukça büyük yerleşme yapısı tespit edilmiştir. Bu Bizans Çağı'nda büyük olasılıkla iç Mysia bölgesinde bugüne kadar saptanamamış iki piskoposluk merkezinden biri olmalıdır. Çünkü MS VI ve XI yüzyıllar arasında bölge çok yoğun olarak Bizans yerleşimine açılmıştır. Yerleşiminin güneydoğusundaki, 1999 yılı kazıları sonucu ortaya çıkarılan kült yapısının (?) bugüne kadar Anadolu'da bir benzeri bilinmemektedir.

Yerleşiminin içinden güneydeki antik kentlere bağlantıyı sağlayan anıtsal yollar, batısında, güneydoğusunda ve kuzeyindeki çok geniş nekropol alanlarında tespit edilen mezarlar ve ölü hediyeleri "Anadolu Arkeolojisi"ne yeni ışık tutacaktır.

1998-1999 yılı kazıları sonucunda Hellenistik Çağ, mimari, buluntuların yanı sıra özellikle MS. II yüzyıla tarihlenen ünik değerde pek çok arkeolojik eser Bizantoloji açısından son derece önemli konteks buluntular ele geçirilmiştir. Ayrıca kazılarda; çok sayıda heykeltıraşlık eser, metal eser, çanak çömlek, kandil, kemik obje, cam eser, gümüş ve bronz sikke ele geçirilerek Bergama Müzesi'ne kazandırılmıştır.

2000-2002 YILLARI: 2000 yılından itibaren bu alanda sürdürülen kazılara Philip Morris Sabancı tarafından sponsorluk yapılmaya başlanmıştır.

1998 yılından itibaren Paşaılıcası Mevkii'nde yapılan kazılarda açığa çıkarılan "Allianoi" sağlık merkezindeki çalışmalar devam etmektedir. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda termal yapı, sütunlu ana cadde, çeşme, şarap imalathanesi, Bizans kilisesi, çift kemerli bir Roma köprüsü ortaya çıkarılmıştır.

2003-2004 YILLARI: Arkeolojik kazılara Kuzey Ilıca, Sütunlu Galeri, Çeşme, Batı İnsulaları ve Kült Yapısı'nda devam edilmiştir.

Yukarıda da belirtildiği üzere Yortanlı Barajı'nın yapılmasının gündeme gelmesi ile birlikte alanda incelemeler başlatılmış ve Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı, 09/04/1983 tarihli ve A-4222 sayılı kararı ile baraj çevresinde tespit edilen alanlar tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Diğer yandan baraj alanında 1994 yılında Bergama Müzesince kurtarma kazılarına başlanmış ve çalışmalar sonucu gün ışığına çıkarılan Allianoi Antik Kenti'nin bulunduğu alan İzmir I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 29/03/2001 tarihli ve 9229 sayılı kararı ile I.Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

DSİ Genel Müdürlüğü ile Bakanlığım arasında 04/05/1994 tarihinde imzalanan Protokol doğrultusunda başlayan alandaki bilimsel kazılar, ilgili protokol çerçevesinde halen devam etmektedir.

SORU 4: Tarımsal sulama amacıyla projelendirilen Bakırçay Havzası Sulama Planı içinde yer alan Yortanlı ve Çaltıkoru Barajları'nın bölgeye sağlayacağı ekonomik katkı ile Allianoi Antik Kenti'nin korunması ve turistik olarak geliştirilmesi durumunda sağlanacak ekonomik getirinin bir karşılaştırması yapılmış mıdır?

CEVAP 4 : Yortanlı Barajı, Çaltıkoru Barajı ile birlikte ülkemizin en verimli tarım arazilerinin bulunduğu Bakırçay havzasında 18304 hektar arazinin sulanması amacıyla DSİ Genel Müdürlüğünce projelendirilmiştir.

Diğer taraftan barajın suları altında kalması muhtemel taşınmaz kültür varlıklarının korunması amacıyla mil tabakasıyla kapatılması hususu, kazı çalışmalarını Bergama Müzesi Müdürlüğü ile ortaklaşa sürdüren Yrd. Doç. Dr. Ahmet YARAŞ ile Kazı Başkanı Bergama Müzesi Müdürlüğü'nün görüş ve önerileriyle birlikte İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunda değerlendirilmiştir. Koruma Bölge Kurulunda konuya ilişkin olarak ".....Allianoi Kentine ilişkin DSİ'nin ve Kazı Başkanlığının görüşlerini içeren raporlarındaki korumaya yönelik farklı önerilerin bilimsel bir mesnete oturmadığı anlaşıldığından, korumaya yönelik yöntemlerin bu konuda uzmanlaşmış kurum ve/veya kuruluşlarca bilimsel olarak incelettirilerek oluşturulacak raporun Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünce temin ettirilerek Kurulumuza iletilmesine....." karar verilmiştir.

Bu aşamada Koruma Bölge Kurulu kararına istinaden koruma önlemlerini tespit etmek üzere bir Bilim Kurulu oluşturulması yönünde Bakanlığım, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünce gerekli çalışmalar başlatılmıştır.

SORU 5: 2003, 2004, 2005 yıllarında DSİ tarafından kurtarma kazılarının zamanında yapılabilmesi için ayrılması gereken ödenekler, zamanında kazı ekibine ulaştırılabilmiş ve kullanılabilmiş midir? Zamanında kullanılamadıysa nedenleri nedir?

CEVAP 5 : DSİ Genel Müdürlüğünce 2005 yılı içinde barajın su tutmasının planlandığından önceki yıllara oranla daha fazla ödeneğe ihtiyaç duyulması söz konusu olmuştur. Bu nedenle 2005 yılı faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere Kazı Başkanlığınca 300,000.00 YTL. ödeneğe ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiş ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, DSİ Genel Müdürlüğü'ne durum iletilmiştir. Bu miktarın uygun bulunduğu adı geçen Bakanlıkça bildirilmiştir. Söz konusu ödenek Bergama Müzesi Müdürlüğü tarafından 2005 kazılarında kullanılmak üzere Bergama Mal Müdürlüğü hesabına aktırılmış ve kazı çalışmaları için gerekli izin 25/05/2005 tarihinde verilmiş olup çalışmalarının 17/06/2005 tarihinde başlatılacağı şifaen öğrenilmiştir.

D.S.İ. TARAFINDAN SAĞLANAN ÖDENEKLER:

1994 YILI	:	300.000.000.-TL
1995 YILI	:	1.065.000.000.-TL
1996 YILI	:	3.100.000.000.-TL
1997 YILI	:	9.000.000.000.-TL
1998 YILI	:	25.000.000.000.-TL
1999 YILI	:	60.000.000.000.-TL
2000 YILI	:	90.000.000.000.-TL
2001 YILI	:	120.000.000.000.-TL
2002 YILI	:	130.000.000.000.-TL
2003 YILI	:	140.000.000.000.-TL
2004 YILI	:	140.000.000.000.-TL
2005 YILI	:	300.000.-YTL
TOPLAM	:	1.018.465.-YTL